

Mandat – arbeidsgruppe som skal gjennomgå klimatilpasninger i landbruket

Landbruksdirektoratet gis i oppdrag å nedsette en arbeidsgruppe som skal gjennomgå klimatilpasninger i landbruket. Arbeidet er oppfølging av Meld. St. 26 (2022-2023) *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn*. Bakgrunnen er at landbruket er særlig berørt av klimaendringene og må videreutvikles og rustes for et klima som endrer seg i retning av høyere temperaturer, lengre frostfrie perioder, ekstremnedbør, tørke og endret biologisk mangfold. Klimatilpasninger i landbruket er del av beredskapen for å ivareta forsynings- og samfunnssikkerhet. Landbruket kan også virke inn på fysisk klimarisiko for andre sektorer i samfunnet. Ulike typer arealer, anlegg og drift i landbruket kan for eksempel styrke eller svekke beskyttelsen mot skred og flom. Samfunnet har stort behov for klimatilpasninger som til dels må finne sted på landbrukets arealer, og det er behov for å gjennomgå hvordan klimatilpasnings- og landbrukshensyn kan kombineres best mulig.

Som underlag skal arbeidet bygge på blant annet rapporten *Landbruk og klimaendringer* fra 2016, den oppdaterte *Klima i Norge 2100*-rapporten som kommer høsten 2025, og internasjonale gjennomganger som 6. hovedrapport fra FNs klimapanel. I tillegg skal arbeidet bygge på rapporten *Klimatilpasning i reindriften* fra 2023. Siden rapporten i 2016 har landbruket vært berørt av flere alvorlige hendelser. Det er derfor behov for å innhente oppdatert kunnskap og erfaringer.

Arbeidsgruppen skal:

- Gi oversikt over foreliggende kunnskap om forventede endringer i abiotiske og biotiske faktorer for husdyrhold, planteproduksjon, skogproduksjon og reinbeite, og tilpasninger innen områder som sortsvalg, plantekultur, jordhelse, dyrehelse og skogkultur.
- Gi oversikt over svakheter og styrker innen sentrale produksjonssystem mtp. klimarobusthet, og hvordan drift og arealbruk kan innrettes for å motstå mer krevende forhold og utnytte muligheter som kan følge av endret klima.
- Gi oversikt over kunnskapshull og -behov på feltet.
- Gi oversikt over landbrukets påvirkning på fysisk klimarisiko for andre sektorer inkludert for naturmangfold og økologisk tilstand, og andre sektors påvirkning på fysisk klimarisiko for landbruket.
- Hente inn kunnskap om og erfaringer med hvordan det jobbes med klimatilpasninger i landbruket i andre land.
- Oppsummere sårbarheter og muligheter ved klimatilpasninger og bruk av klimarobuste driftsformer i jordbruk, skogbruk og reindrift.
- Oppsummere hvordan arealer og driftssystem i landbruket har støttet og kan støtte samfunnet i møte med vedvarende endringer og akutte kriser som følger av klimautviklingen. Blant temaer å se nærmere på er bl.a. hvordan arealpleie og ulike skogtiltak kan bidra til redusert risiko for skogbrann, skred og flom, og hvordan jordbruksarealer og -drift kan innrettes for å motstå erosjon, skred, tørke, flom og overvann.
- Peke ut retning for arbeid med kunnskap, støtteapparat, organisering og insentiver for å fremme løsninger som kommer både landbruket, økosystemenes robusthet og samfunnet til gode, og håndtere ev. kryssende interesser.

- Vurdere og foreslå tiltak med særlig potensial for å gi vinn-vinn-løsninger og avverge skade, identifisere barrierer og vurdere behovet for virkemidler som kan påvirke gjennomføringen, uten å gå nærmere inn på utforming av konkrete virkemidler.

Arbeidet skal følge utredningsinstruksen. Deler av mandatet kan løses ved at arbeidsgruppen setter ut oppdrag for å innhente nødvendig faggrunnlag. Arbeidsgruppen har grenseflater mot annet arbeid og det blir viktig å sørge for god koordinering og å unngå duplisering, der følgende skal legges til grunn:

- Arbeidet må koordineres med pågående arbeid med nasjonal klimasårbarhetsanalyse og tilhørende tematiske analyser bl.a. om natur og kulturmiljø, infrastruktur og om mat.
- Arbeidet skal også se hen til pågående ekspertutvalg i regi av KLD som skal fremskaffe mer kunnskap om de samfunnsøkonomiske konsekvensene av klimaendringene i Norge.
- Arbeidet må sørge for gode grenseflater mot arbeid som er varslet i Meld. St. 27 (2023-2024) *Tryggare framtid – førebudd på flaum og skred* der direktoratene ser på arealer og anlegg i landbruket som kan være særlig kritisk for flom og skred.
- Som oppfølging av Meld. St. 11 (2023-2024) *Strategi for auka sjølforsyning av jordbruksvarer* pågår arbeid med NOU om fremtidens matsystemer (Matsystemutvalget). Matsystemutvalget vil se på hele verdikjeden, både blå og grønn sektor. Derfor skal arbeidsgruppen om klimatilpasninger ha vekt på primærproduksjonen i landbruket.
- Arbeidet må koordineres med pågående arbeid med oppfølging av Meld. St. 35 (2023-2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur*, inkludert arbeidet med meny av tiltak for skog med sikte på forbedret økologisk tilstand for skog innen 2050.
- Arbeidet skal ta inn kunnskap og arbeidsformer fra arbeidet med samfunnsoppdrag under Horisont Europa, herunder kunnskap fra samfunnsoppdrag om hhv. jord og jordhelse og om klimatilpasninger. Formålet vil være å utvikle kunnskap, praksis og politikk i sammenheng og å utvikle løsninger i et samvirke mellom forskning, forvaltning og næring/praktisk nivå.

Landbruksdirektoratet skal oppnevne arbeidsgruppen, og får ansvar for sammensetning og organisering av arbeidsgruppen. Representanter fra forskning, næring og forvaltning skal involveres på egnet måte innen sine respektive kompetanseområder. Herunder skal representanter fra Miljødirektoratet, Mattilsynet, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), Statens vegvesen (SVV) og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) delta i arbeidet, og NIBIO er også bedt om å bistå. Departementet ønsker dialog med Landbruksdirektoratet om sammensetning og organisering, og vil i den forbindelse samrå seg med andre berørte departementer. Som del av arbeidet bes det om å hente inn innspill fra relevante miljøer. Landbruksdirektoratet bes også om å invitere Forskningsrådet til å gi oversikt over relevant forskningsaktivitet. Arbeidsgruppen skal støttes av et sekretariat bestående av deltakere fra Landbruksdirektoratet (leder) og Miljødirektoratet.

Leveranse og frist

Arbeidsgruppen skal levere sin gjennomgang i form av en rapport som publiseres av Landbruksdirektoratet og oversendes til Landbruks- og matdepartementet innen 1. juli 2026.

Arbeidsgruppen skal ha vekt på involvering, og på at resultatene skal kommuniseres ut til fagmiljøer og publikum på egnet måte.